

Kinga Gruziel[✉], **Monika Wyszomirska**, **Mariusz Chądryński**[✉]

Instytut Ekonomii i Finansów
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Polityka społeczna realizowana w gminie wiejskiej

Abstrakt: Polityka społeczna ma na celu w głównej mierze minimalizowanie problemów społecznych, a zwłaszcza dysproporcji dochodowych zarówno między grupami zawodowymi, jak i w ujęciu regionalnym. Jednym z przyjętych zadań analizowanej polityki jest wsparcie finansowe udzielane gospodarstwom domowym między innymi przez zagwarantowanie im poczucia bezpieczeństwa, zwłaszcza w zakresie dochodów. Przedmiotem badań było oszacowanie skuteczności polityki społecznej realizowanej w Polsce na przykładzie gminy wiejskiej. W opracowaniu podjęto próbę wskazania wymiernych efektów wprowadzonego w Polsce instrumentu polityki społecznej, jakim jest program „Rodzina 500+”. Wspiera on finansowo rodziny, polepszając ich sytuację materialną. Ponadto w założeniu jego twórców ma na celu poprawę współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce. Zauważalne są również niedoskonałości analizowanego instrumentu polityki społecznej, który negatywnie wpływa na sytuację zawodową ludności, w szczególności kobiet. Jednak w większości program „Rodzina 500+” jest oceniany pozytywnie przez jego beneficjentów. Na podstawie odpowiedzi ankietowanych nie można stwierdzić, że jego wprowadzenie przyczyni się do przyrostu urodzeń, a według respondentów koszty z tym związane mogą przyczynić się do ograniczania współfinansowania obszarów życia równie pożądanym przez społeczeństwo (edukacja, ochrona zdrowia, infrastruktura publiczna).

Słowa kluczowe: polityka społeczna, „Rodzina 500+”, bezrobocie, aktywność zawodowa, przyrost naturalny, dochody dyspozycyjne

Kody JEL: E6, E64, G5, E62

Kinga Gruziel <https://orcid.org/0000-0003-2429-3795>; Mariusz Chądryński <https://orcid.org/0000-0002-7478-8190>

[✉] kinga_gruziel@sggw.pl; mariusz_chadrynski@sggw.pl, IEiF, SGGW, ul. Nowoursynowska 166, 02-787 Warszawa

Wstęp

Polityka społeczna jest rozumiana jako aktywność państwa przy współdziałaniu z partnerami społecznymi, prowadząca do ustalania zarówno aktualnych, jak i nadchodzących celów społecznych, możliwości ich urzeczywistnienia oraz dokonania oceny [Dobrowolski 2017]. Inaczej możemy zdefiniować to pojęcie jako zamierzony wpływ na społeczeństwo poprzez zróżnicowane narzędzia z zamiarem spowodowania przekształceń w strukturze społecznej, kompatybilnych z akceptowanym systemem wartości. Polityka społeczna jest ukierunkowana na polepszanie poziomu życia obywateli [Bednarz 2008] oraz jest nastawiona na wyrównanie różnic między poszczególnymi grupami społecznymi. Oddziałuje bezpośrednio na jakość życia ludności, dostarczając jej środków finansowych bądź konkretnych usług dotyczących między innymi wykształcenia, opieki zdrowotnej czy miejsca i warunków zamieszkania [Szarfenberg 2017b]. Realizowanie założeń polityki społecznej łączy się z prowadzeniem studiów prognostycznych w danej problematyce, w zakresie państw i regionów. Jest to powiązane z tym, iż zachowania ludzkie zdeterminowane są wizją przyszłości. Misja oraz założenia polityki społecznej powinny być precyzyjne na każdym etapie ścieżki legislacyjnej, a także przejrzyste i zrozumiałe oświadczone przez władze rządzące. Celem polityki społecznej jest poprawa sprawiedliwości społecznej, dostatku (w tym zaspokojenia potrzeb bytowych, kulturalnych, niższego oraz wyższego rzędu) i integracji społecznej. Ponadto należy zredukować niesprawiedliwość społeczną, niedostatek oraz zjawisko dezintegracji społecznej [Gromada 2017].

Polityka społeczna koncentruje się na czterech głównych sferach życia: pracy, kulturze społecznej, ładzie społecznym i dobrobycie. Pierwsza z nich uwzględniona jest przede wszystkim z uwagi na wynikające z niej zagrożenia, równocześnie skrywając nieograniczone możliwości samorealizacji [Supińska 2014]. Ze sferą pracy powiązana jest polityka zatrudnienia. Jako jej kluczową misję określa się zminimalizowanie poziomu bezrobocia oraz zagwarantowanie obywatelom zróżnicowanych ofert miejsc pracy. Aktywność zawodowa uznawana jest za prawo wszystkich członków społeczeństwa.

Material i metodyka badań

Opracowanie obejmuje opis i analizę działań polityki społecznej realizowanej na terenie gminy wiejskiej Zambrów na przykładzie programu „Rodzina 500+”. W ramach polityki społecznej wprowadzane są nowe instrumenty, za pomocą których próbuje się ograniczać negatywne sytuacje życiowe członków społeczeństwa, którzy nie są w stanie ich samodzielnie pokonać. Jednym z nowatorskich instrumentów zainicjowanych w ostatnich latach (tj. w 2016 r.) jest program „Rodzina 500+”. Głównym celem opracowania jest poznanie opinii na jego temat oraz zbadanie jego wpływu na poziom życia mieszkańców gminy Zambrów.

W opracowaniu przedstawiono wyniki przeprowadzonej analizy materiału badawczego. Zagadnienia badawcze obejmują treści teoretyczne dotyczące szeroko rozumianej polityki społecznej. Dla potrzeb analizy dochodów i wydatków gminy Zambrów wykorzystano dane pochodzące z Banku Danych Lokalnych GUS.

Istota opracowania koncentruje się na instrumencie polityki społecznej, jakim jest program „Rodzina 500+”, który ma na celu poprawę sytuacji materialnej rodzin. Dodatkowym założeniem tego działania jest wzrost dzietności i zahamowanie starzenia się społeczeństwa. Program „Rodzina 500+” jest traktowany jako nowość na skalę światową [Myck 2016].

Dla potrzeb analizy wykorzystano informacje pozyskane podczas wywiadu bezpośredniego od pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zambrowie oraz wyniki kwestionariusza ankiety przeprowadzonej wśród beneficjentów świadczenia „500+”. Informacje dotyczyły liczby osób korzystających z tego zasiłku w latach 2015–2017 oraz wysokości ich dochodów w tym okresie. Analizie poddano opinie beneficjentów tego świadczenia pozyskane z wykorzystaniem ankiety bezpośredniej zawierającej pytania zamknięte i otwarte. Badaniem objęto 40 respondentów zamieszkujących gminę Zambrów, w tym 31 kobiet oraz 9 mężczyzn. Ankietowani deklarowali miesięczny dochód na rodzinę (łącznie z ewentualnym dochodem małżonka/małżonki) w wysokości od 2000 do 2999 zł (45% ankietowanych).

Założenia programu „Rodzina 500+”

Program „Rodzina 500+” jest realizowany w Polsce od 1 kwietnia 2016 r. na mocy ustawy z 2004 r. o pomocy społecznej i polega na wypłacaniu świadczenia wychowawczego w kwocie 500 zł miesięcznie z tytułu wychowywania dziecka poniżej 18. roku życia. Na mocy ustawy z 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci środki finansowe przysługują rodzinom na drugie oraz następne dziecko w wieku do 18 lat. Kryterium dochodowe uwzględnia się w przypadku pierwszego dziecka. Według ustawy z 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów dochody netto nie mogą przekroczyć 800 zł miesięcznie w przeliczeniu na jedną osobę. W przypadku dziecka z orzeczoną niepełnosprawnością górny limit dochodu został zwiększony do 1200 zł. Intencją tego świadczenia jest współfinansowanie wydatków związanych z wychowywaniem dzieci oraz zaspokojeniem ich potrzeb życiowych. Zamysłem polityki społecznej jest poszerzenie wsparcia dla rodzin i zwiększenie alternatywnych możliwości realizowania opieki [Szarfenberg 2017a, b]. Stałe, bezwarunkowe, comiesięczne dofinansowanie daje możliwość zredukowania problemu nierówności społecznych.

Ekonomiści z wielu krajów na świecie śledzą losy oraz postęp analizowanego programu, interesując się efektami jego wprowadzenia. Myck w swoim artykule zastosował model podaży pracy w celu zweryfikowania wpływu programu „Rodzina

500+” na aktywność zawodową ludności. Jego zdaniem działania polityki społecznej mogą znacząco wpłynąć na redukcję aktywności na rynku pracy, a ostatecznie również na poziom świadczeń emerytalnych. W konsekwencji może to skutkować zmniejszeniem dochodów podatkowych, co w negatywny sposób wpłynie na budżet państwa [Myck 2016]. W raporcie Centrum Analiz Ekonomicznych i Instytutu Badań Strukturalnych dotyczącym oceny programu „Rodzina 500+” po trzech latach funkcjonowania stwierdzono spadek aktywności zawodowej (w szczególności kobiet), względne pogorszenie sytuacji dochodowej wybranych grup rodzin (samotnych rodziców, rodziców jedynaka pracujących, ale o niskich dochodach, rodzin z dziećmi o orzeczonej niepełnosprawności) oraz ograniczenie wydatków w konkurencyjnych obszarach równie pożądanym przez społeczeństwo (edukacja, ochrona zdrowia, infrastruktura publiczna) [Brzeziński i in. 2019]. Według GUS w badaniu BAEL przeprowadzonym w 2017 r. w populacji kobiet w wieku 25–44 lata jako główną przyczynę bierności zawodowej wskazywano obowiązki rodzinne. Odpowiedzi wśród kobiet w wieku 25–34 lata kształtowały się na poziomie 79,4%, a w grupie wiekowej 35–44 lata na poziomie 76,1%. Wśród mężczyzn najczęstszą deklarowaną przyczyną bierności zawodowej była nauka, obowiązki rodzinne stanowiły około 20% wskazań [GUS 2018].

Zamierzeniem programu „Rodzina 500+” jest między innymi podwyższenie wskaźnika przyrostu naturalnego, co ma być odpowiedzią na problem starzenia się polskiego społeczeństwa i spadku liczby pracowników na rynku pracy [Rudzik-Sierdzińska 2017]. Wprowadzenie rozwiązań programu „Rodzina 500+” ma na celu zwiększenie współczynnika dzietności poprzez zastosowanie systemu świadczeń wspierających utrzymanie i wychowanie dzieci. W ostatnich latach częstotliwość decydowania się kobiet na bezdzietność wzrosła. Ponadto coraz częściej dla nich w pierwszej kolejności ważniejsze od macierzyństwa są inne priorytety, np. rozwój zawodowy. Kobiety decydując się na rodzicielstwo, zwykle wybierają model rodziny z jednym dzieckiem [Haponiuk 2013, Bieńkowska i Kitlińska-Król 2017]. Polityka społeczna wobec starzenia się ludności rozumiana jest jako świadome działanie państwa mające na celu eliminowanie problemów publicznych oraz urealniania zadań będących rezultatem zmian w strukturze wiekowej ludności [Szatur-Jaworska 2016]. Z dniem 1 lipca 2019 r. uruchomiono rządowy program „Rodzina 500+” na pierwsze dziecko, wyłączając w tym przypadku kryterium dochodowe. Świadczenie przysługuje na każde dziecko do 18. roku życia.

Wyniki badań

Zambrów jest gminą wiejską położoną w województwie podlaskim. Jest ona umiejscowiona w zachodniej części Niziny Północnopodlaskiej i Wysoczyzny Wysokomazowieckiej. Na jej terenie położone są 73 miejscowości, w tym sołectw jest 71. Liczba mieszkańców w 2017 r. wynosiła 8969 osób, w tym 49% stanowiły kobiety oraz 51% mężczyźni, średni wiek mieszkańców wynosił 39,4 lata, największy odsetek stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. W celu ukazania gospodarki fi-

nansowej gminy Zambrów w kontekście funkcjonowania programu „Rodzina 500+” w tabeli 1 przedstawiono dochody gminy w podziale na kategorie dochodów w latach 2015–2017.

Tabela 1

Dochody gminy Zambrów według kategorii dochodów w latach 2015–2017

Kategoria dochodu	Dochody gminy (tys. zł)		
	2015	2016	2017
Dochody ogółem	23 933	31 904	35 760
Dochody majątkowe	1 650	1 070	2 286
Dochody własne	14 058	14 613	15 122
Dotacje ogółem	6 028	11 832	14 874
Dotacje inwestycyjne	1 339	894	2 210
Programy i projekty unijne	791	29	1
Subwencje	3 847	5 459	5 763

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS, bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica [dostęp: 18.02.2019].

Dochody ogółem i dochody własne gminy Zambrów w latach 2015–2017 zwiększały się corocznie. Największą część dochodów w analizowanych latach stanowiły dochody własne, których udział w dochodach ogółem kształtował się między 58,74% w 2015 r. a 42,29% w 2017 r., i corocznie zmniejszał się w relacji do roku poprzedniego. Najistotniejsze zwiększenie spośród dochodów stwierdzono w kategorii dotacji ogółem – o 96,3% w 2016 r. i 25,7% w 2017 r.

W tabeli 2 przedstawiono wybrane grupy dochodów z podziałem na sektory. Największy udział w dochodach stanowiły dochody tytułem udziału w podatkach CIT i PIT, których wartość corocznie się zwiększała i w największym stopniu kształtowała dochody własne gminy.

W grupie dochodów gminy największe kwoty w kolejnych latach stanowią dochody od osób prawnych, fizycznych i innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej, które współtworzą udziały w dochodach podatkowych tytułem PIT i CIT, wpływy z opłat stanowiących dochody JST. Dochody w ramach pomocy społecznej są drugą co do ważności kategorią dochodów. Istotne jest pojawienie się od 2017 r. w grupie dochodów kategorii „rodzina” ze środkami w kwocie 10 745 mln zł. Można to bezpośrednio powiązać z utworzeniem programu „Rodzina 500+”.

W tabeli 3 przedstawiono główne grupy wydatków gminy Zambrów, które kształtują warunki i standard życia mieszkańców. Największy udział stanowiły wydatki ponoszone na oświatę i wychowanie oraz transport i łączność. Wydatki na pomoc społeczną zauważalnie zwiększono od 2016 r., a od 2017 r. wyodrębniono dział „rodzina”.

Tabela 2

Wybrane grupy dochodów gminy Zambrów według klasyfikacji na działy w latach 2015–2017

Wyszczególnienie	Dochody gminy (tys. zł)		
	2015	2016	2017
Transport i łączność	868,08	888,44	2 208,65
Gospodarka mieszkaniowa	67,87	186,27	78,52
Dochody od osób prawnych, osób fizycznych i innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej	12 336,46	13 107,51	13 776,76
Oświata i wychowanie	242,64	278,79	295,81
Pomoc społeczna	3 407,10	9 690,46	646,47
Edukacyjna opieka wychowawcza	173,30	131,29	103,76
Rodzina	–	–	10 745,07

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS, bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica [dostęp: 12.03.2019].

Tabela 3

Wybrane grupy wydatków gminy Zambrów według klasyfikacji na działy w latach 2015–2017

Wyszczególnienie	Wydatki gminy (tys. zł)		
	2015	2016	2017
Transport i łączność	6 242,44	5 613,37	8 668,26
Gospodarka mieszkaniowa	85,86	86,67	1 133,99
Oświata i wychowanie	6 591,14	7 139,71	7 252,64
Ochrona zdrowia	140,23	132,18	171,99
Pomoc społeczna	4 261,79	10 599,68	1 496,02
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0,00	20,00	50,00
Edukacyjna opieka wychowawcza	203,36	194,34	126,23
Rodzina	–	–	10 750,05

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS, bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica [dostęp: 12.03.2019].

Wydatki na pomoc społeczną w 2016 r. wyniosły 10 599 mln zł. Ich zwiększenie można wiązać z wprowadzeniem programu „Rodzina 500+”, który stanowi znaczącą wartość w grupie wydatków budżetu gminy (ich kwota to około 35% ogółu wydatków w danym roku). Wydatki na dział „rodzina” w 2017 r. wyniosły 10 750,05 tys. zł, co stanowi około 28% wydatków poniesionych w 2017 r. (tab. 3).

W ramach polityki społecznej w gminie Zambrów oprócz programu „Rodzina 500+” funkcjonuje także program „Gmina Zambrów przyjazna Rodzinie 3+” [Uchwała 88/III/18 Rady Gminy Zambrów]. Jest on przeznaczony dla rodzin wielodzietnych, a także zastępczych zamieszkujących teren analizowanej gminy i ma-

jących na utrzymaniu minimum troje dzieci, które nie ukończyły 18. roku życia (w stosunku do dzieci uczących się bądź studiujących ten próg został podniesiony do 24 lat). Program ten nie ma żadnych ograniczeń, biorąc pod uwagę uzyskiwany dochód [Uchwała 88/III/18 Rady Gminy Zambrów]. Możliwość korzystania z przywilejów uwarunkowana jest jedynie posiadaniem ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny, która funkcjonuje od 2015 r. Powstała ona w celu bezpośredniego wspomagania rodzin wielodzietnych w wymiarze finansowym, a dodatkowo buduje optymistyczną wizję wielodzietności oraz rozszerza możliwości rozwoju dzieciom z rodzin objętych tym programem [Szczepaniak-Sienniak 2015].

Kolejnym rozwiązaniem stosowanym w gminie Zambrów w ramach polityki społecznej jest wypłacanie świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Ich wartość przypadająca na jedno dziecko nie może przekraczać 500 zł miesięcznie. W celu otrzymania danego świadczenia należy spełnić kryterium dochodowe, tzn. dochód przypadający na jedną osobę w rodzinie nie może przewyższyć sumy 725 zł. Od 1 lipca 2019 r. kwota została zwiększona do 800 zł. Świadczenie z funduszu alimentacyjnego przysługuje dzieciom, które są upoważnione przez sąd do otrzymywania alimentów od rodzica, jeżeli windykacja okazała się nieskuteczna.

W gminie Zambrów realizowany jest również program „Pomoc gminy Zambrów w zakresie dożywiania”. Nawiązuje on do programu „Posiłek w szkole i domu”, a jego realizacja jest planowana na lata 2019–2023. Jego celem jest ograniczenie niedożywienia dzieci oraz młodzieży z rodzin o trudnej sytuacji finansowej i życiowej. Zamysłem utworzenia danego programu było polepszenie standardu życia rodzin, sytuacji zdrowotnej dzieci i młodzieży, a także formowanie prawidłowych przyzwyczajeń żywieniowych.

Ponadto w gminie Zambrów wypłacane są zasiłki socjalne. W tabeli 4 zaprezentowano dane na temat wszystkich wypłaconych świadczeń na rzecz rodziny w gminie Zambrów w latach 2015–2017.

Obserwując liczbę rodzin korzystających ze świadczeń socjalnych w gminie Zambrów, zauważalne jest coroczne zwiększanie się liczby osób pobierających zasiłki rodzinne na dzieci, liczby dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek, oraz kwoty zasiłków. Powód tych zmian można łączyć z wprowadzeniem w 2016 r. programu „Rodzina 500+”. Kwota świadczeń rodzinnych w gminie Zambrów od 2015 r. wykazuje tendencję rosnącą i w 2017 r. kształtowała się na poziomie 3038 tys. zł. Wartość zasiłków przypadających na jedną rodzinę stale wzrastała. W 2017 r. wynosiła 4,6 tys. zł, co stanowi około 41% więcej niż w 2008 r. Analogicznie kwota zasiłków przypadających na jedno dziecko corocznie się zwiększała i w 2017 r. wyniosła 2,08 tys. zł (około 56% więcej niż w 2008 r.).

W celu poznania opinii beneficjentów świadczeń socjalnych na temat instrumentów polityki socjalnej przeprowadzono ankietę z wykorzystaniem kwestionariusza wywiadu. Świadczenie „500+” na wszystkie dzieci będące na utrzymaniu, które nie ukończyły 18 lat, pobierało 60% badanej grupy (24 osoby). Oznacza to,

Tabela 4

Świadczenia na rzecz rodziny udzielone w gminie Zambrów w latach 2015–2017

Wyszczególnienie	2015	2016	2017	Zmiana 2015 = 100
Liczba rodzin otrzymujących zasiłki rodzinne na dzieci	346	385	398	15,0%
Liczba dzieci na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny	787	874	881	11,9%
Kwota świadczeń rodzinnych (tys. zł)	2317	2942	3038	31,1%
Kwota zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami (tys. zł)	1445	1747	1831	26,7%
Kwota zasiłków rodzinnych przypadających na jedną rodzinę (tys. zł)	4,18	4,54	4,60	10,1%
Kwota zasiłków rodzinnych przypadających na jedno dziecko (tys. zł)	1,84	2,00	2,08	13,0%
Kwota zasiłków pielęgnacyjnych (tys. zł)	260	270	263	1,2%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS, bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica [dostęp: 18.02.2019].

iz ich miesięczny dochód w przeliczeniu na jedną osobę w rodzinie był równy 800 zł. Pozostałe 16 osób (40%) niespełniających kryterium dochodowego otrzymywało świadczenie na drugie dziecko oraz kolejne dzieci. Największa grupa wśród respondentów (35%) uważała, iż świadczenie z programu „Rodzina 500+” znacząco wpłynęło na ich dochody dyspozycyjne. Natomiast 23% objętych badaniem stwierdziło, że to dofinansowanie dosyć wpłynęło na ich stan finansowy. Jedynie 5% respondentów nie stwierdziło żadnego wpływu na ich dochody dyspozycyjne, co mogło wynikać z niezrozumienia pojęcia dochodu dyspozycyjnego.

Opinie respondentów dotyczące oceny programu „Rodzina 500+” były w 90% pozytywne, negatywne odczucia względem jego zasadności zadeklarowało 7% ankietowanych. Program „Rodzina 500+” ma na celu między innymi podniesienie wskaźnika przyrostu naturalnego. Jego zamierzeniem jest zachęcenie obywateli do powiększania swoich rodzin. W nawiązaniu do tych założeń zapytano ankietowanych o ich plany dotyczące chęci wychowywania kolejnego dziecka. Większość, tj. 90%, nie wyraziła zamiaru powiększenia rodziny w kontekście otrzymywania świadczenia z programu „Rodzina 500+”. Jedynie 10% ankietowanych rozważało taką opcję. Niespełna 18% respondentów za inne zasadne formy wsparcia tytułem wychowywania dzieci wskazało program „Gmina Zambrów przyjazna Rodzinie 3+”. W grupie respondentów zapytano bezrobotnych o ich plany dotyczące zamiaru podjęcia pracy w najbliższej przyszłości. Około 64% z nich nie wyrażało chęci znalezienia zatrudnienia.

Wyniki badania ankietowego pozwalają wnioskować, iż stosowana polityka społeczna na terenie gminy Zambrów jest oceniana jako skuteczna, pozytywnie oce-

niana oraz pożądana przez mieszkańców. Założenia polityki społecznej beneficjenci świadczeń socjalnych ocenili pozytywnie, natomiast wskazywali jako niewystarczającą motywację do wychowywania większej liczby dzieci. Pozwala to wnioskować, iż utworzenie danego programu było trafne oraz uzasadnione, ale w analizowanej gminie nie do końca zbieżne z zakładanymi ideami.

Podsumowanie

W opracowaniu analizowano rozwiązania realizowanej polityki społecznej w gminie Zambrów przez pryzmat wydatków gminy o charakterze socjalnym. Na podstawie przeprowadzonej analizy sformułowano następujące wnioski:

1. Wprowadzenie w 2016 r. programu „Rodzina 500+” znacząco zwiększyło wartość środków wydatkowanych przez gminę Zambrów, a skierowanych na pomoc rodzinom wielodzietnym. W poszczególnych latach objętych analizą zwiększyła się zarówno liczba pobierających świadczenia, jak i wysokość zasiłków rodzinnych. W opinii pobierających świadczenia rozwiązanie jest oceniane pozytywnie, jednak nie motywuje do powiększenia rodziny w przyszłości.
2. Analizując dane uzyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Zambrowie, a także w wyniku przeprowadzenia badania ankietowego, można stwierdzić, iż sytuacja materialna rodzin w konsekwencji zastosowania programu „Rodzina 500+” się polepszyła. Coraz mniej wpływających wniosków o ustalenie prawa do świadczenia może wskazywać, iż rodziny nie spełniały warunku do otrzymania dofinansowania na pierwsze dziecko, jakim jest posiadanie miesięcznych dochodów przypadających na jednego członka rodziny w wysokości maksymalnie 800 zł.
3. Świadczenie uzyskiwane z programu „Rodzina 500+” nie jest zaplanowane w sposób bezbłędny i ma wady, które mogą w przyszłości powodować niekorzystne zmiany na rynku pracy. Uzyskane informacje potwierdziły tezę, iż wprowadzenie w ramach realizowanej polityki społecznej w Polsce świadczenia programu „Rodzina 500+” zmniejsza aktywność zawodową ludności.

Literatura

- BEDNARZ M., 2008: *Polityka społeczna jako zaspokajanie istotnych potrzeb społecznych*, Wydawnictwo KPS, Bydgoszcz.
- BIEŃKOWSKA I., KITLIŃSKA-KRÓL M., 2017: *Rodzina w świetle danych demograficznych w Polsce i w Europie*, Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Organizacja i Zarządzanie 112, 35–46.
- BRZEZIŃSKI M., CHŁOŃ-DOMIŃCZAK A., KOTOWSKA I.E., MAGDA I., MYCK M., NAJSZTUB M., TYROWICZ J., 2019: „Rodzina 500+” – ocena programu i propozy-

- cje zmian*, pobrane z: https://ibs.org.pl/app/uploads/2019/05/Raport_500plus.pdf [dostęp: 12.10.2019].
- DOBROWOLSKI Z., 2017: *Instrumenty finansowania polityki społecznej*, Instytut Spraw Publicznych UJ, Kraków.
- Główny Urząd Statystyczny, 2018: *Kobiety i mężczyźni na rynku pracy 2018*, Warszawa, pobrane z: https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5821/1/7/1/kobiety_i_mezczyzni_na_ryнку_pracy_2018.pdf [dostęp: 10.12.2019].
- GROMADA A., 2017: *Rodzina 500+ jako polityka publiczna*, Instytut Studiów Zaawansowanych, Warszawa, pobrane z: www.krytykapolityczna.pl/file/2016/02/gromada_rodzina_500.pdf [dostęp: 10.10.2019].
- HAPONIUK M., 2013: *Sytuacja kobiet na rynku pracy w Polsce*, [w:] M. Kielkowska (red.), *Rynek pracy wobec zmian demograficznych*, Instytut Obywatelski, Warszawa, pobrane z: www.institutobywatelski.pl/wpcontent/uploads/2013/09/Demografia_01.10.pdf [dostęp: 20.10.2019].
- MYCK M., 2016: *Estimating labour supply response to the introduction of the Family 500+ Programme*, CenEA Working Paper, pobrane z: www.cenea.org.pl/images/stories/pdf/working_papers/cenea_wp_0116.pdf [dostęp: 10.09.2019].
- RUDZIK-SIERDZIŃSKA A., 2017: *Czy program „Rodzina 500+” wywołał efekt na rynku pracy?*, Instytut Obywatelski, Warszawa, pobrane z: www.institutobywatelski.pl/wpcontent/uploads/2017/05/ruzik_15.pdf [dostęp: 15.06.2019].
- SUPIŃSKA J., 2014: *Dylematy polityki społecznej*, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa.
- SZARFENBERG R., 2017a: *Teoria i praktyka polityki społecznej*, *Studia BAS* 2(50), 9–36.
- SZARFENBERG R., 2017b: *Wpływ świadczenia wychowawczego (500+) na ubóstwo ogółem i ubóstwo dzieci na podstawie mikrostymulacji*, Instytut Polityki Społecznej, Warszawa, pobrane z: www.rszarf.ips.uw.edu.pl/pdf/wplyw500+.pdf [dostęp: 15.06.2019].
- SZATUR-JAWORSKA B., 2016: *Polska polityka społeczna wobec starzenia się ludności w latach 1971–2013*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa.
- SZCZEPANIAK-SIENNIAK J., 2015: *Polityka rodzinna państwa we współczesnej Polsce*, *Społeczeństwo i Ekonomia* 2(4), 100–115.
- Uchwała nr 88/III/18 Rady Gminy Zambrów z dnia 28 grudnia 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu osłonowego w zakresie dożywiania „Pomoc Gminy Zambrów w zakresie dożywiania” na lata 2019–2023. *Dz.U. Województwa Podlaskiego* 2019, poz. 146.
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. *Dz.U.* 2004 nr 64, poz. 593.
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. *Dz.U.* 2007 nr 192, poz. 1378.
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci. *Dz.U.* 2016 nr 21, poz. 2134.

Social policy implemented in rural municipality

Abstract: Social policy primarily aims to minimise social problems, in particular the issues concerning income disparities amongst professional groups as well as regionally. One of the adopted objectives of the analysed policy is the financial support for households, including guaranteeing a sense of security, especially in terms of income. The subject of the study was to assess the effectiveness of social policy implemented in Poland on the example of a rural municipality. The study attempts to indicate the measurable effects of a social policy instrument implemented in Poland, specifically the “Family 500+” programme. The programme supports families by improving their financial situation. In addition, according to its creators, the objective of the programme is to increase the birth rate in Poland. The imperfections of the analysed social policy instrument are also noticeable. It negatively affects the employment situation in the country, particularly for women. However, in most cases, the “Family 500+” programme is positively rated by the beneficiaries. Based on the results of the conducted study, it cannot be concluded that the “Family 500+” programme contributes to the increase in the birth rate, while the costs of its implementation may contribute to limiting the cofinancing of other areas of life, ones that are desired by the society to the same degree (education, health care, public infrastructure).

Key words: social policy, “Family 500+”, unemployment, activity in the labour market, birth rate, disposable income

JEL classification: E6, E64, G5, E62

Otrzymano: 30 grudnia 2019 / Zaakceptowano: 15 stycznia 2020
Received: 30 December 2019 / Accepted: 15 January 2020